

**ՕՐԳԱՆԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԴՐՄԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ**

ՀՏԴ 631.147

DOI: 10.56246/18294480-2022.13-08

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ ԱՆՈՒՇ

ԵՊՀ սոցիալ-տնտեսական աշխարհագրության ամբիոնի ասպիրանտ
էլփոսյր՝ *anush.hambardzumyan.83@mail.ru*

ԵՆԳԻԲԱՐՅԱՆ ՏԻԳՐԱՆ

Քենթրիջի միջազգային դպրոց, Գեղանիստի միջնակարգ
դպրոցի աշխարհագրության ուսուցիչ
էլփոսյր՝ *tigran.yengibaryan@gmail.com*

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՍԱԹԵՆԻԿ

Բասենի միջնակարգ դպրոց աշխարհագրության ուսուցիչ
էլփոսյր՝ *satenikoganisyan@gmail.com*

ԱՎԱԳՅԱՆ ԱՐԱՄԱՅԻՍ

աշխարհագրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ԳՊՀ և ԵՊՀ սերվիսի ամբիոնի դասախոս
էլփոսյր՝ *aavagyan@ysu.am*

Հոդվածում վերլուծվել, քննվել, բացահայտվել և գիտականորեն հիմնավորվել է օրգանական գյուղատնտեսության դերը Հայաստանում՝ որպես էկոլոգիապես մաքուր սննդամթերքի արտադրության միջոց, գյուղատնտեսական արտադրության բարելավմանն ու խրախուսմանը նպաստող գործոն, որը հողի բարելավումը դիտարկում է որպես հիմնական առանցք որակյալ, էկոլոգիապես մաքուր սննդամթերքի արտադրության գործում: Օրգանական գյուղատնտեսության զարգացումը շարունակում է էկոլոգիապես մաքուր սննդամթերքի արտադրության համար, ինչին նպաստում է նաև պահանջարկի աճը: Օրգանական մթերքներում սննդարար նյութերի քանակը 3 անգամ ավելի շատ է, քան ավանդական գյուղատնտեսության՝ թունանյութերի և հանքային պարարանյութերի միջոցով աճեցված բերքի մեջ: Օրգանական սննդամթերքն անվտանգ է առողջության համար, ավելի շատ վիտամիններ, հանքային աղեր և այլ սննդարար տարրեր է պարունակում, զերծ է վնաս-

սակար քիմիկատներից, համային հավելումներից և կոնսերվանտներից, բացի դրանից՝ այն ապահովում է մարմնի նորմալ քաշ, բարենպաստ ազդեցություն ունի մարդու ընդհանուր առողջության վրա, զերծ լինելով վնասակար նյութերից՝ օգտակար է հատկապես երեխաների համար: Ժամանակակից բժշկության բնագավառում օրգանական սննդամթերքի կիրառումը խրախուսելի է և շատ հաճախ մասնագետները կոչ են անում մարդկանց վերադառնալ կարգավորված ու բուժական սննդի, այն է՝ օրգանապես մաքուր մրգեր, ընկույզ, բանջարեղեն և մի փոքր միս:

Բանալի բառեր՝ օրգանական, գյուղատնտեսություն, էկոլոգիա, մաքուր սննդամթերք, հող, տնտեսություն, անվտանգություն, բերքավորություն:

Խնդրի դրվածքը: Գյուղատնտեսությունը յուրաքանչյուր երկրի ժողովրդական տնտեսության կարևոր ճյուղերից մեկն է: Բիզնեսի տեսանկյունից օրգանական գյուղատնտեսության վարումը կարող է գրավիչ լինել. պայմանավորված էնդեմիկ տեսակներով, օրգանական եղանակով բարձրարժեք և պահանջված մշակաբույսերի մշակմամբ հնարավոր է ստանալ մրցունակ արտադրանք՝ հանդես գալով միջազգային շուկայում: Երկրի պարենային անվտանգությունը հնարավոր է ապահովել զարգացած գյուղատնտեսության շնորհիվ, և սա ընթացիկ դարի մարտահրավերներից է: Գյուղատնտեսության արդյունավետությունը բարձրացնելու և մարդկային ուժի օգտագործումը նվազեցնելու նպատակով մշակման տեխնոլոգիաներում հողի բերրիությունը բարձրացնելու համար օգտագործվում են ինսեկտիցիդներ՝ միջատների դեմ, ֆունգիցիդներ՝ սնկերի դեմ, իսկ մոլախոտերի դեմ՝ հերբիցիդներ:

Պեստիցիդների օգտագործումը նվազեցնելու համար ստանում են հիվանդությունների և վնասատուների, անբարենպաստ պայմանների նկատմամբ կայուն գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմներ (ԳՁՕ), որոնք լայն կիրառություն են ունենում: Սրանք մարդու առողջության համար մեծ վտանգ են ներկայացնում: Բերքի մեջ կուտակվող ծանր մետաղները, նիտրատները և թունանյութերը ևս առողջության լուրջ սպառնալիք են աշխարհում ամենուրեք:

Աշխատանքում խնդրի լուծման ուղիներից է օրգանական գյուղատնտեսության վարումը, որը կարող է գրավիչ լինել՝ պայմանավորված էնդեմիկ բուսատեսակներով: Օրգանական եղանակով բարձրարժեք ու պահանջված

մշակաբույսերի մշակմամբ հնարավոր է ստանալ մրցունակ արտադրանք ու հանդես գալ միջազգային շուկաներում, իրականացնել փոխհատուցման միջպետական գործարքներ, որոնք առավել արդյունավետ կարող են լինել հյուսիսային լայնություններում գտնվող երկրների հետ, որտեղ համեմատաբար ավելի բարձր է օրգանական մթերքների պահանջարկը:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը և մեթոդները: Հետազոտության մեթոդաբանության հիմքում օգտագործվել են Է. Բ. Ալանի կողմից օգտագործվող տարածքայնության, կոմպլեկտայնության, որոշակիության և գլոբալացման մոտեցումները, ինչպես նաև հետազոտության հիմքում աշխատանքները իրականացվել են աշխարհագրության մեջ հայտնի նկարագրության, համեմատության և վիճակագրական մեթոդներով:

Բոլոր ժամանակներում և հատկապես վերջին տասնամյակներում զարգացած երկրները ձեռնարկում են միջոցառումներ արդյունավետ գյուղատնտեսություն վարելու համար, ինչը հնարավորություն է ընձեռում բնակչությանն ապահովել սննդամթերքով, արդյունաբերությանը՝ վերամշակման հումքով: Խելացի գյուղատնտեսությունը նաև զբոսաշրջության կայուն զարգացման հրաշալի խթան է:

Պարենի անվտանգության տեսանկյունից հնարավոր բացասական երևույթները կանխելու նպատակով անցյալ դարի 60-ական թվականներին ԱՄՆ-ի որոշ ֆերմերներ պատվեր ստացան աճեցնելու մշակաբույսեր ոչ ավանդական եղանակով, այսինքն՝ չկիրառել հանքային պարարտանյութեր, ինսեկտիցիդներ, հերբիցիդներ կամ ճառագայթված սերմեր ու տնկանյութ՝ ապահովելով էկոլոգիապես մաքուր արտադրանքի ստացումը, իսկ այդպիսի երկրագործությունը և դրանից ստացված արտադրանքն անվանվեցին օրգանական կամ էկոլոգիական:

Դրա համար անհրաժեշտություն առաջացավ արտադրությունը կամ արտադրանքը ենթարկել սերտիֆիկացման և այդ նպատակով ստեղծվեցին սերտիֆիկացնող հատուկ մարմիններ: Ըստ դրանց ներկայացրած տվյալների՝ օրգանական գյուղատնտեսություն վարող տարածքները յուրաքանչյուր տարի կայուն ավելանում են:

Հայտնի է, որ որքան ինտենսիվ է օգտագործվում լանդշաֆտը, այնքան դանդաղում է նրա վերականգնման ընթացքը: Հատկանշական է, որ բարձր լեռնային շրջաններում տարածում ունեցող ինքնավար լանդշաֆտների վերականգնումն առավել ժամանակատար ու բարդ է, հետևաբար այդպիսի միջավայրում գյուղատնտեսությամբ զբաղվողները պետք է հաշվի առնեն

լանդշաֆտի ինքնավերականգնման առանձնահատկությունները, գիտակցեն քիմիական նյութերի կիրառման հետևանքները, գնահատեն ռիսկերը:

Օրգանական գյուղատնտեսությունը այնպիսի համակարգ է, որտեղ չեն կիրառվում թունավոր նյութեր, կայուն պեստիցիդներ, քիմիական պարարտանյութեր, և վնասատուների ու հիվանդությունների դեմ պայքարն իրականացվում է միայն բուսական պատրաստուկներով, իսկ օրգանական սննդամթերքի արտադրության մեջ չեն կիրառվում արհեստական նյութեր և ճառագայթում:

Օրգանական սննդամթերքում սննդարար նյութերի քանակը մինչև 3 անգամ ավելի շատ է, քան ավանդական գյուղատնտեսության՝ թունանյութերի և հանքային պարարտանյութերի կիրառմամբ աճեցված բերքի մեջ: Օրգանական սննդամթերքի ամենամեծ արժեքն այն է, որ այն անվտանգ է առողջության համար, ավելի շատ վիտամիններ, հանքային աղեր և այլ սննդարար տարրեր է պարունակում, զերծ է վնասակար քիմիկատներից, բացի դրանից՝ այն ապահովում է մարմնի նորմալ քաշ, բարենպաստ ազդեցություն ունի մարդու ընդհանուր առողջության վրա:

Օրգանական գյուղատնտեսությունը լայն տարածում է ստացել ամբողջ աշխարհում և «Օրգանական գյուղատնտեսության շարժման միջազգային ֆեդերացիան» (IFOAM), գործելով աշխարհի ավելի քան 100 երկրներում, նպաստում և աջակցում է օրգանական գյուղատնտեսության զարգացմանն այնտեղ, որտեղ կան դրա պահանջարկն ու հնարավորությունները:

ՀՀ-ում մեծ հնարավորություն կա օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման համար, որի հետ կապված զգալի աշխատանքներ են տարվում տեղական և միջազգային մի շարք կազմակերպությունների կողմից: Օրինակ՝ «Էկոգլոբ», «Ագրոբիզնեսի և գյուղի զարգացման կենտրոն», «Կանաչ արահետ», «Կանայք հանուն առողջության» և այլ կազմակերպությունների՝ այդ ուղղությամբ կատարված աշխատանքները: Օրենսդրական դաշտն ամբողջությամբ կարգավորված է, քանի որ ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել է «Օրգանական գյուղատնտեսության մասին» ՀՀ օրենքը, որը 2008 թվականի մայիսի 5-ին հաստատվել է Ազգային ժողովի կողմից և ուժի մեջ մտել 2009 թվականի մայիսի 14-ին:

Ըստ վիճակագրական տվյալների՝ աշխարհում շատ արագ ավելանում է թե՛ օրգանական մթերք արտադրողների և թե՛ դրանք սպառողների թվաքանակը:

2007 թվականի տվյալներով աշխարհում շուրջ 30,5 մլն հա հողատա-
րածք մշակվում է օրգանական գյուղատնտեսության սկզբունքներով, իսկ
2014 թվականին այդ տարածքները հասան 43,7 մլն հա, որը կազմում է աշ-
խարհի ընդհանուր գյուղատնտեսական նշանակության հողերի 1%-ը: Օրգա-
նական գյուղատնտեսական նշանակության հողերի 43%-ը վարելահողեր են,
41%-ը՝ արոտավայրեր, 12%-ը՝ բազմամյա տնկարկներ, 3%-ը՝ այլ: 1 %-ի վերա-
բերյալ տվյալներ չկան:

Օրգանական գյուղատնտեսության նպատակն է նպաստել գյուղատն-
տեսության ոլորտի կայունության ամրապնդմանը, որը վերաբերում է գյու-
ղատնտեսական ռեսուրսների արդյունավետ կառավարմանն այն առումով,
որ բավարարվեն մարդու կարիքները, միևնույն ժամանակ պահպանվեն ու
ամրապնդվեն շրջակա միջավայրի որակական հատկանիշները և խնայողա-
բար օգտագործվեն բնական ռեսուրսները, ուստի այս համատեքստում
պետք է դիտարկել բնապահպանական, տնտեսական և սոցիալական աս-
պեկտները: Միայն այս երեք հայեցակետերի ապահովման դեպքում օրգա-
նական գյուղատնտեսությունը կարող է համարվել կայուն:

Ֆերմերային տնտեսության կողմից օրգանական գյուղատնտեսությանն
անցում կատարելու գործընթացը բաղկացած է երեք քայլից՝

- առաջին քայլով անհրաժեշտ է տեղեկություններ հավաքել օրգանա-
կան գյուղատնտեսության վարման համապատասխան մոտեցումների վե-
րաբերյալ,

- երկրորդ քայլով օրգանական գյուղատնտեսության ամենահեռանկա-
րային մեթոդները փորձարկման նպատակով պետք է կիրառվեն ընտրված
հողահանդակներում,

- երրորդ քայլով միայն օրգանական գյուղատնտեսության մեջ ընդուն-
ված մեթոդները պետք է կիրառվեն ֆերմերային տնտեսության ամբողջ տա-
րածքում:

Միջամտությունների շարքին են դասվում հետևյալ գործողությունները՝
մուլապատում [1], համատեղ ցանք, կոմպոստի արտադրություն [2], կանաչ
պարարտացում, պայքար վնասակար օրգանիզմների դեմ օրգանական գյու-
ղատնտեսության մեթոդներով, համապատասխան սերմեր ու տնկանյութ,
կենդանիների ու կերի արտադրությունը սեփական տնտեսության մեջ, դա-
րավանդներ և հողային թմբեր: Վնասատուների և հիվանդությունների վե-
րահսկման համակարգը բաղկացած է մեկը մյուսին օժանդակող գործողու-
թյունների շարքից, որոնք հիմնականում երկարաժամկետ բնույթ են կրում և

նպատակաուղղված են կանխելու վնասատուների և հիվանդությունների բացասական ազդեցությունը գյուղատնտեսական մշակաբույսերի աճի, զարգացման և բերքատվության վրա:

Օրգանական գյուղատնտեսության մեջ կիրառվում է մեկ ընդհանուր սկզբունք, համաձայն որի՝ պայքար է տարվում տվյալ հիմնախնդրի առաջացման պատճառների և ոչ թե դրանց հետևանքով առաջացած ախտանշանների դեմ: Այս մոտեցումը կիրառվում է նաև վնասատուների և հիվանդությունների դեմ պայքարի ընթացքում, ուստի վերահսկողությունը ավելի առաջնային է, քան դրանց դեմ տարվող պայքարը:

Առողջ բույսն ավելի քիչ խոցելի է վնասատուների և հիվանդությունների նկատմամբ: Ուստի օրգանական գյուղատնտեսության հիմնական նպատակն է ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որոնց շնորհիվ բույսերը կլինեն ավելի առողջ: Բույսի առողջությունն առավել խոցելի է մոնոկուլտուրայի [3] դեպքում, այնինչ տնտեսության մեջ մշակվող բուսատեսակների բազմազանեցումն ապահովում է հավասարակշռված փոխադարձ կապ մշակաբույսերի, վնասատուների և գիշատիչների միջև:

Դրա համար լավ կառավարվող էկոհամակարգը կարող է լինել վնասատուների պոպուլյացիայի և հիվանդությունների զարգացման մակարդակի նվազեցման լավ միջոց: Որոշ մշակաբույսեր առավել արդյունավետ են հարմարվում շրջակա միջավայրին, հետևաբար ունենում են վարակվելու ավելի փոքր ռիսկ:

Բույսի առողջական վիճակը մեծապես կախված է հողի բերրիությունից: Երբ սննդառությունը և PH-ը լինում են լավ հավասարակշռված, բույսը դառնում է ավելի ուժեղ և քիչ խոցելի վարակների հանդեպ: Կլիմայական պայմանները, ինչպիսիք են համապատասխան ջերմաստիճանները և խոնավության բավարար պաշարը, նույնպես առողջ բույսի համար կարևոր գործոններ են: Նշված պայմաններից որևէ մեկի անհամապատասխանության դեպքում բույսը կարող է սթրեսի ենթարկվել, ինչի հետևանքով էլ թուլանում է բույսերի իմունային համակարգը և դրանք դարձնում ընկալունակ վնասատուների և հիվանդությունների հանդեպ: Քանի որ վնասատուների և հիվանդությունների զարգացման վրա ազդում են բազմաթիվ գործոններ, ապա կարևոր է միջամտել ամենազգայուն պահին: Դա կարելի է անել կանխարգելիչ միջոցառումները ժամանակին կազմակերպելու և տարբեր մեթոդներ արդյունավետ զուգակցելու միջոցով: Կանխարգելիչ միջոցառումների հիմնական սկզբունքներն են հարմարված և դիմացկուն սորտերի ընտ-

րությանը, մաքուր սերմանյութի և տնկանյութի ընտրությունը, երկրագործության համապատասխան համակարգերի կիրառումը, սննդատարրերի հավասարակշռված օգտագործումը, օրգանական նյութերի կիրառումը, հողի մշակության համապատասխան մեթոդների կիրառումը, ջրային ռեսուրսների ճիշտ կառավարումը, ցանքի լավագույն սխեմայի և ժամկետի ընտրությունը, պատշաճ սանիտարական միջոցառումների իրականացումը:

Պայքարի միջոցառումներն ուղղված են տնտեսության մեջ մոլախոտվածության աստիճանը այնպիսի մակարդակում պահպանելուն, որը չի հանգեցնի տնտեսական կորուստների և բացասաբար չի ազդի մշակաբույսերի բերքի որակի վրա: Մոլախոտերի դեմ պայքարի նպատակը դրանց հիմնովին վերացումը չէ, քանի որ դրանք կարող են նաև ուղղակի դրական ազդեցություն ունենալ մշակաբույսերի աճի վրա: Օրինակ՝ մոլախոտերը, ծածկելով հողի մակերեսային շերտը, պաշտպանում են այն էրոզիայից: Բացի դրանից՝ դաշտերում մշակաբույսերի կենսաբանական բազմազանությունը մեծապես պայմանավորված է մոլախոտերի առկայությամբ, սրանք բնական միջավայր են ապահովում ինչպես օգտակար միջատների, այնպես էլ բույսերի հետ միկորիզա կազմող սնկերի համար: Այն հանգամանքը, որ մոլախոտերի մեծ մասը ծաղկափռիչ և նեկտար է արտադրում, թույլ է տալիս պահպանել բազմաթիվ օգտակար միջատների պոպուլյացիաները և ակտիվորեն ներգրավվել վնասատուների դեմ պայքարի գործընթացում: Այնուամենայնիվ, մոլախոտերը հիմնականում բացասական ազդեցություն ունեն մշակաբույսերի վրա:

Օրգանական գյուղատնտեսության հիմնական սկզբունքներից մեկն այն է, որ պետք է կանխել խնդիրների առաջացումը, այլ ոչ թե զբաղվել դրանց թողած հետևանքների վերացմամբ:

Այստեղ իդեալական տարբերակը կլինի այն, որ ամբողջ բուսաբուծությունը հիմնվի օրգանական եղանակով աճեցվող և օրգանական եղանակով բազմացող տեսակների վրա: Այն դեպքում, երբ օրգանական եղանակով աճեցվող տեսակները շատ սահմանափակ են, կամ այդպիսիք գոյություն չունեն որոշակի մշակաբույսերի համար, թույլատրվում են պայմանականորեն բազմացվող տեսակներ՝ բացառությամբ գենետիկական ճարտարագիտությունից սկիզբ առնող տեսակների (ԳՄՕ բույսեր), որոնք չեն թույլատրվում օրգանական գյուղատնտեսության մեջ: Օրգանական ձևով բազմացող սերմերի և բույսերի բազմացման նյութերի որակը բարելավելու նպատակով

անհրաժեշտ է անցկացնել վերապատրաստում ֆերմերների խմբերի շրջանում, որպեսզի վերջիններս հմտանան այս խնդիրների ոլորտում:

Հայաստանի ագրոկլիմայական, լանդշաֆտային և աշխարհագրական պայմանները միանգամայն լայն հնարավորություններ են տալիս գյուղատնտեսության այս ուղղության զարգացման համար, ինչը կնպաստի նաև գյուղացիական, համայնքային տնտեսությունների զարգացմանը, արտաքին առևտրի ոլորտում մեր երկրի դիրքերի բարելավմանն ու զբոսաշրջիկների թվի աճին: Հետևաբար կարծում ենք, որ Հայաստանի Հանրապետության պետական գերատեսչությունները պետք է ձեռնարկեն համապատասխան քայլեր, խթանելու օրգանական գյուղատնտեսության ներդրմանը մեր երկրի տարբեր մարզերի համայնքներում՝ հաշվի առնելով տեղական առանձնահատկությունները, ներգրավելով շահագրգիռ կողմերի և միջազգային գործընկերների:

Եզրակացություն

Օրգանական գյուղատնտեսությունը հնարավորություն է տալիս ստանալու մթերքներ, որոնք իրենց որակական հատկանիշներով առավել մրցակցային են, առողջարար և համեմատաբար ոչ «պահանջկոտ»:

Օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման համար անհրաժեշտ է.

- նորամուծությունների և առաջավոր տեխնոլոգիաների ներդրման օժանդակում,
- գիտաժողովների, բիզնես-ֆորումների, ցուցահանդեսների, տոնավաճառների ու փառատոների կազմակերպում,
- միջպետական տնտեսական համագործակցության ընդլայնում և օրգանական արտադրանքի արտահանման խթանում,
- օրգանական արտադրության ընթացքի և վերջնական արտադրանքի ապահովագրում, իրացման երաշխավորում,
- կադրերի պատրաստում և վերապատրաստում,
- նպատակային ծրագրերի ֆինանսավորում,
- արտադրող, վերամշակող, վաճառող և գիտակրթական շրջանակների միջև կայուն հետադարձ կապերի ձևավորում,
- օրգանական գյուղատնտեսություն վարողներին պետական արտոնությունների տրամադրում:

Հաշվի առնելով մեր երկրի աշխարհագրական դիրքի ու բնական պայմանների ընձեռած հնարավորությունները, գյուղատնտեսության ոլորտի

նշանակալիությունը՝ կարելի է եզրակացնել, որ օրգանական գյուղատնտեսության ներդրումը կարող է նպաստել Հայաստանի տնտեսության կայուն զարգացմանն ու ժամանակի մարտահրավերների հաղթահարմանը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ս. Կ. Երիցյան, Հ. Է. Գրիգորյան, Օրգանական երկրագործության հիմունքներ, «Արմավ» հրատարակչություն, Երևան, 2015:
2. Օրգանական գյուղատնտեսության ուղեցույց, «Անտարես» հրատարակչատուն, Երևան, 2018:
3. <http://old.minagro.am/gյուղատնտեսությունը-հայաստանում/օրգանական-գյուղատնտեսություն/>
4. (հասանելի է 09.03 2021թ.)

[1] Մուշապատում - հողի վերին շերտի ծածկումն է բուսական ծածկման նյութերով:

[2] Կոմպոստ-միկրոօրգանիզմների կենսագործունեության ազդեցության հետևանքով զանազան օրգանական նյութերի քայքայումից ստացվող պարարտանյութ:

[3] Մոնոկուլտուրա - շարունակաբար նույն հողատարածքում նույն մշակաբույսի մշակությունը:

EFFECTIVENESS OF ORGANIC AGRICULTURE INVESTMENT IN ARMENIA

HAMBARDZUMYAN ANUSH

*Postgraduate student, YSU Chair of Socio-Economic Geography,
e-mail: anush.hambardzumyan.83@mail.ru*

YENGIBARYAN TIGRAN

*Cambridge International School, Geghanist Secondary School,
Geography teacher*

e-mail: tigran.yengibaryan@gmail.com

HOVHANNISYAN SATENIK

*Basen Secondary School, Geography teacher
e-mail: satenikoganisyan@gmail.com*

ARAMAYIS AVAGYAN

Doctor of Geographic Sciences, Professor

*Professor at the Chair of Service, YSU, Lecturer of GSU
e-mail: aavagyan@ysu.am*

The article analyzes, discusses, reveals and scientifically substantiates the role of organic agriculture in Armenia. The role of organic agriculture as a means of producing ecologically clean food and as a system aimed at improving and encouraging agricultural production, which considers land improvement as the main axis in the production of quality and ecologically clean food, was used to solve the problem. The development of organic agriculture is very important for the production of ecologically clean food, which is facilitated by the growth of the demand. The amount of nutrients in organic foods is 3 times more than in traditional agriculture, where crops are grown with pesticides and mineral fertilizers. The highest value of organic food is safe for health, contains more vitamins, minerals, other nutrients free from harmful chemicals, which are used in processed foods, food additives, preservatives. In addition, it provides normal body weight, has a beneficial effect on humans' general health state, is free from chemicals, additives, and is especially useful for children. In modern medicine, the use of organic foods is encouraged and very often, experts urge people to return to a regulated and therapeutic diet, namely, organically clean fruits, nuts, vegetables and a few amount of meat.

Keywords: organic, agriculture, ecology, clean, food, land, economy, security, yield.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В ОРГАНИЧЕСКОЕ СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО АРМЕНИИ

АМБАРЦУМЯН АНУШ

*Аспирант кафедры социально-экономической географии ЕГУ
электронная почта: anush.hambardzumyan.83@mail.ru*

ЕНГИБАРЯН ТИГРАН

*Кембриджская международная школа,
средняя школа Геганиста, учитель географии
электронная почта: tigran.yengibaryan@gmail.com*

ОГАНЕСЯН САТЕНИК

*Басенская средняя школа, учитель географии
электронная почта: satenikoganisyan@gmail.com*

АРАМАИС АВАГЯН

Доктор технических наук, профессор,

Профессор кафедры сервиса ЕГУ,

Преподаватель ГГУ

электронная почта: aavagyan@ysu.am

В статье проанализирована, обсуждена, раскрыта и научно обоснована роль органического земледелия в Армении. При решении проблемы была подчеркнута роль органического земледелия как средства производства экологически чистых продуктов питания, системы, направленной на улучшение и поощрение сельскохозяйственного производства, рассматривающей мелиорацию земель как основную ось в производстве качественных, экологически чистых продуктов питания. Развитие органического сельского хозяйства очень важно для производства экологически чистых продуктов питания, чему способствует рост спроса. Количество питательных веществ в органических продуктах в 3 раза больше, чем в традиционном земледелии – культурах, выращенных с пестицидами и минеральными удобрениями. Органическая пища безопасна для здоровья, содержит больше витаминов, минералов, других нутриентов, не содержит вредных химических веществ, ароматизаторов, консервантов, кроме того, обеспечивает нормальную массу тела, положительно влияет на общее состояние здоровья человека, не содержит вредных веществ, особенно полезна для детей. В современной медицине поощряется употребление органических продуктов питания – очень часто специалисты призывают людей вернуться к регулярному и лечебному питанию, то есть к органически чистым фруктам, орехам, овощам и немного мяса.

Ключевые слова: органическое, сельское хозяйство, экология, чистый, продовольствие, земля, экономика, безопасность, урожайность.

Հոդվածը ներկայացվել է խմբագրական խորհուրդ 24.06.2022թ.:

Հոդվածը գրախոսվել է 29.06.2022թ.: